

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Йордан Ефтимов, Нов български университет, научна област 2.
Хуманитарни науки, професионално направление 2.1. филология (Теория и история на
литературата),

член на Научното жури по конкурс за заемане на академичната длъжност

ПРОФЕСОР

в професионално направление 2.1. Филология, Факултет за базово образование на Нов
български университет, департамент „Нова българистика“, обявен в ДВ, бр. 47/14. 06.

2019 г. с единствен кандидат доц. Пламен Иванов Дойнов, д. н.

I. Оценка за съответствие с минималните национални изисквания и изискванията на Нов български университет:

Формално погледнато представените от кандидата материали надхвърлят многократно необходимите за покриване на минималните национални изисквания по такава процедура трудове. Те покриват и завишените изисквания на Нов български университет. Не само впечатляващият обем, но преди всичко научноизследователската значимост, както и новаторският характер на монографиите, критическите книги, студиите и статиите на Пламен Дойнов предполагат заемането на академичната длъжност „професор“.

II. Изследователска дейност и резултати:

1. Оценка на монографичния труд.

Пламен Дойнов е водеща фигура в българската литературна историография след 2005 г., когато постъпва на основен трудов договор в Нов български университет. Неговите изследвания заемат достойно място и преди това, но именно в НБУ той дава пълня тяга на научните си проекти.

Професорският му труд „Литература на случаите. От „Тютюн“ до „Хайка за вълци“. Казуси в литературното поле на НРБ“ (2017) е първи опит в

българското литературознание за представяне на литературата от периода на НРБ чрез микроисторическата методология. Този подход все още се използва от малцина у нас и единствено в трудове на проф. Ивайло Знеполски получава така разгърната употреба, както в посочената книга на доц. Пламен Дойнов. В рамките на родината му – Италия и Франция – микроисторическият подход отдавна е атакуван от други историци и преосмислян от самите лидери на научната парадигма като Карло Гинсбург, Жак Ръовел и Джовани Леви. Но „Литература на случаите“, макар и едно от първите цялостни български изследвания в тази парадигма, е достатъчно саморефлексивно и критично към възможностите на микроисторията. И тъй като става дума за литературноисторически труд, самокритичността идва и от спецификата на ровенето не само в текстовете на сблъсъците (каквото са например стенограмите от заседания на художествени комисии през годините на социализма, но също и рецензиите и още повече – на кампаниите за организиран критически прием), но и в самите вътрешнопротиворечиви и самооборващи се художествени текстове – в една епоха, в която художественият текст никога не е автономен и винаги бива снабдяван с политически импликации. Да припомним, че в оригиналната си версия микроисторията е дело на чисти историци, които обаче включват в работата си и художествени текстове, а и гледат на самите архиви с договори, нотариални свидетелства и всякакви юридически документи като на вид наративни и дори лирически корпуси. В нашия случай се тръгва от съвсем различна начална точка. Работата на Пламен Дойнов по реконструиране на социоисторическите контексти е не просто впечатляваща – тя разкрива нови полета на методологически спор. Самото понятие „случай“ е особено интересно за анализ. То съдържа в себе си ядката на микроисторическото подхождане. Защото не става дума за литературноархеологически „находки“, не става дума за пикантни литературноисторически ситуации, а за събития, които на пръв поглед изглеждат чудовищно и странно, но представляват огледала, в които се оглежда цялата вселена на литературната и културната вселена на социализма. Затова и предложените нови периодизационни систематизации са истинско предизвикателство за литературната наука. Знам, че за мнозина големият принос на този изследовател се състои в натрупания масив от документи, в дълбоко преорания архив на издателства и във внимателното взирание в периодиката (сякаш необглеждана досега по този начин). Но истинската сила на „Литература

на случаите“ е именно в променената идея за това кое е литературноисторическото поле. И как онова, което е било смятано за частен случай, представлява значимият литературноисторически факт.

Самият Карло Гинсбург в прочутия си манифест определя работата на микроисторика като сходна с тази на детектива. Но и на психоаналитика. И тримата трябва да разкрият цялата картина, а цялото винаги прилича на айсберг – 4/5 от него е невидимата част, онази, останала по вода. Затова и любопитните „заговори“, дори „засади“, задкулиските игри, разкривани чрез писма и стенограми, властовите ходове, намесата на партийни, но и на свързани с Държавна сигурност, механизми представляват всъщност само повърхността на система, която трябва да бъде описана от скелета през мускулите до изразенията на лицевите ѝ мускули. Пламен Дойнов влиза в различни ръкави на историята – той описва политическите зависимости и очертава картината на една структурирана от идеологията система, но заедно с това прави и социопсихологически дисекции, в които целенасочено продуцираните кулоарни мълви, опитите за управление на провала или успеха на една творба, държавното усилие по форматирането на кариерата на един автор или група автори е зависимо и от хоризонта на тяхното въображение за успех и реализация. Но наред с това „случаите“ включват и работа по интерпретацията на конкретните творби и проследяване на сменящите се интерпретационни ключове, реално прилагани в хода на рецепцията.

Затова и новопроизведената история на българската литература от епохата 1945 – 1989 г. се състои от разказ за серия от драматургични вериги от събития – скандалът с романа „Тютюн“ на Димитър Димов, планирания провал на „Стихове“ на Константин Павлов, битката около спирането на стихосбирката „На юг от живота“ и повестта „Хляб от трохи“ на Иван Динков, завършилите с арест случаи с книгата с епиграми и карикатури „Люти чушки“ на Радой Ралин и Борис Димовски, както и с романа „Лице“ на Блага Димитрова, трудното публикуване на романа „Хайка за вълци“ на Ивайло Петров. „Случаят“ изглежда като инцидент, уникално събитие. Но след подробен анализ се оказва най-закономерното възможно явление.

2. Оценка на приносите на останалите приложени публикации.

Кандидатът е приложил освен основния професорски труд още пет монографии, посветени на средищни имена и проблеми на новата и съвременната литература. Определението „монографии“ не е пресилено, макар книгите да са изградени понякога от сглобяването на предварително публикувани студии. В рамките на книгите тези студии са преосмислени и сглобени като в тетрикс.

Три от тях са посветени на синхронния на пръв поглед анализ на знакови „години на литературата“: „1910 и годините на литературата“ (2014), „Литература, размразяване, разлом: 1962“ (2015) и „1956: Унгарското въстание и българската литература – на унгарски език“ (2017). Заедно с Михаил Неделчев Пламен Дойнов е главният вносител на понятието „години на литературата“ като важен термин при описанието на значимите феномени в литературната история. Кои са тези години? Години на прелом и рязка промяна? Години на обилие на някаква литературноисторическа епоха? Години, в които политиката е наложила мощно своя отпечатък върху изкуството? Или годините, в които литературата и по-общо изкуството взимат надмощия и показват недвусмислено на голяма сцена, че светът е неовладяем от идеологическите институции? Разбира се, на първо място последното.

Книгата „Името на поезията: Николай Кънчев“ (2016) пък е пример за специфичния начин, по който Пламен Дойнов развива персоналисткия прочит на литературата, фокусирайки се върху творчеството на един от най-значимите и заедно с това изтиканите от институциите съвременни български поети. За Пламен Дойнов безкомпромисността в поведението, но и в художествения език, в почерка, прави от Николай Кънчев един възможен център на алтернативния литературен канон.

Към всички тези книги е приложена и „Българската литература и началото на ХХІ век (2004-2012)“ (2013) – най-сборниковата, но и най-пъстра и многопластова работа. Работа, показваща ясно връзката на литературата до 1989 г. с литературата на епохата след това.

3. Цитиране от други автори.

Пламен Дойнов е сред най-цитираните съвременни литературоведи. Неговите изследвания не могат да бъдат заобиколени от всички, които имат научни проекти в областта на историята на българската литература през периода 1945 – 1989 г. Засечените 164 позовавания (145 цитирания) съвсем не отговарят

на реалната картина, но са предостатъчно доказателство за значимостта на неговите приноси. Сред изследователите, които са цитирали трудове на Пламен Дойнов, са и чуждестранни учени като Максим Кирчанов, Василис Марагос, Милан Пиляк, Ищван Ковач, Зинаида Карцева, а сред изданията, в които е цитиран, са такива престижни списания като „Вестник Московското университета“.

4. Оценка на резултатите от участие в изследователски и творчески проекти и приложение на получените резултати в практиката.

Пламен Дойнов участва в различни изследователски и творчески проекти, свързани по най-очевиден начин – за него литературното производство е процес, чийто изследовател не би могъл да остане хладнокръвен наблюдател. Дори в текстовете си, посветени на по-отдалечени епохи, като например времето на модернизма от началото на XX век, той намира начин на свърже процесите с тези от собственото му настояще. Същевременно интересите му го придърпват към участие в проекти с открито историцистко намерение. Това изглежда противоречиво, но е логично за учен, за когото литературният историк не може да бъде пълноценен без другата половина на една и съща личност – литературния критик.

Затова е естествено, че извън собствените си и на колегите си в Нов български университет проекти Пламен Дойнов участва главно в проекти на Института за литература на БАН, както и на Великотърновския университет.

Сериозно участие е взел в 11 проекта, сред които най-значим, разбира се, е този на Научноизследователската програма „Литературата на Народна република България (1946-1990)“, организирана от Департамент „Нова българистика“ на НБУ и стартирала през 2008 г. Проектът е логично следствие от предходни конферентни инициативи, но като дългосрочна програма стъпва тъкмо върху авторството на Пламен Дойнов. Той е ръководител на програмата, но и моторът на няколко издателски поредици с множество отделни монографии в тях – поредиците „Литературата на НРБ. История и теория“, „Личности“, „Годините на литературата“, „Червено на бяло. Литературен архив на НРБ“ и „Алтернативният канон. Творбите“. Пламен Дойнов не само е начело на екипа на тези поредици, но и най-чест основен редактор на всеки отделен том. Към това трябва да се прибави

и работата по менажирането на самата издателска работа, за което винаги е предпочитал да отговаря лично.

Към това трябва да прибавим двата международни семинара, на които Пламен Дойнов е ръководител – „Двете лица на писателя: Персонални казуси в източноевропейските литератури“ (учебната 2017-2018) и „Литературите на СССР и НРБ: паралелни интерпретации“ (декември 2013). В тези проекти Пламен Дойнов успя да покани за участие проф. Евгений Добренко от Шефилдския университет, проф. Галин Тиханов от Университета „Куин Мери“ в Лондон, колеги от Унгария, Украйна и Полша. Проектите се осъществиха при отлична комуникация с Полския институт, с Унгарския културен институт и със съответните чужди университети.

Пламен Дойнов е участник също в международния проект „Literary Pax Sovietica: Late Stalinism and East European Literatures“, организиран от Шефилдския университет, Великобритания (май 2014) и в международния проект „Хронология радянської култури: константи й трансформації“, организиран от Нежински държавен университет „Н. Гогол“, Украйна (юли 2013). Член е на екипа на националния проект за написване на учебника „НРБ от началото до края“, организиран от Института за изследване на близкото минало – София (2011), както и съавтор на колективната монография „Bulgaria under Communism“ (Routledge Histories of Central and Eastern Europe). London and New York: Routledge, 2018.

От две години Пламен Дойнов инициира и нов амбициозен проект, свързан с написването на „История на литературата на НРБ (1944-1990)“. Проектът бе представен и обсъден на три последователни сбирки на Теоретичния семинар на департамент Нова българистика, на които бяха поканени и външни участници, а нивото на теоретичните дебати бе достойно за публикуване сред по-широк кръг от заинтересовани.

III. Учебна и преподавателска дейност.

1. Аудиторна и извън-аудиторна заетост, работа със студенти и докторанти.

Пламен Дойнов е научен ръководител на успешно защитилия докторант Мая Димитрова Дечева (Мая Кисьова) с докторски труд на тема „Сценични реализации на българската поезия. 1990-2010“.

Той е преподавател, който своевременно разработва и подобрява университетските курсове, които води. Сред тях има няколко с практическа насоченост, включващи запознаване на студентите с редакторската работа в културни медии и издателства.

Пламен Дойнов е съосновател и водач на Читателския клуб на НБУ, на Клуба по творческо писане на НБУ, съвременни форми на работа със студентите, развиващи извънаудиторния им ангажимент и включването им в академичната общност.

Пламен Дойнов е сред най-активните в департамент Нова българистика ръководители и рецензенти на бакалавърски и магистърски тези.

2. Оценки от анкетите на студентите.

Средната оценка от студентите за удовлетвореността от курсовете и преподавателя е Много добър 4.62. Оценката е показателна както за всеотдайността, компетентността и увлекателността при преподаване на материята, така и за взискателността на лектора.

IV. **Административна и обществена дейност.**

1. Участие в колективни органи на управление на НБУ.

Пламен Дойнов е член на Факултетния съвет на МФ, член на Академичния съвет на НБУ, ръководител на департамент „Нова българистика“ от май 2012 г.

2. Обществена активност.

Пламен Дойнов е сред най-видимите български литературни изследователи общественици. Той е заместник-председател на Сдружението на българските писатели (от 2003) и в тази си роля е иницирал множество форуми. Член на различни журита в конкурси както за професионални писатели, така и за начинаещи автори, включително студенти. Така той е член на журито при първото издание на националната награда за съвременна българска художествена проза „Хеликон“ през 2002 г., на журито на националната Славейкова награда за лирично стихотворение за 2012 г., на журито на националната награда за поезия на името на Иван Николов за 2013 г. Само през последните години той е председател на журито на Наградата „Чудомир“ за хумористичен разказ

(2018) и член на журито на първото издание на Европейската литературна награда „Димитър Димов“ (2019).

Пламен Дойнов е бил заместник-главен редактор и управител на „Литературен вестник“ ООД (1996-1998) и директор на Националния студентски дом (1998-2004).

Член е на Академия „Аскеер“ (от 2005 г.) и участва от години в работата на най-значимите театрални награди в България. Член е и на журито на Конкурса за нова пиеса на български език, учредена от Нов български университет.

3. Привличане на студенти в програмата.

Пламен Дойнов системно кани за участие по проекти от Научноизследователската програма „Литературата на Народна република България (1946-1990)“ студенти - предимно с работа с архивни и библиографски източници, както и за участие в конференции.

V. **Лични впечатления от кандидата.**

Познавам Пламен Дойнов от близо три пълни десетилетия. През цялото това време той беше посветен на занимания с литература, литературна критика и литературна история, които развиваше системно и едновременно. Той е един от блестящите примери, че собственото художествено творчество не може да пречи на изследователя, стремящ се да постига по-богата историческа картина в научните си занимания. Без да изоставя и по-далечната история на българската литература от началото на ХХ век, Пламен Дойнов постепенно се фокусира върху свой проект за внимателно обхождане на литературното поле на Народна република България. В един момент този проект беше превърнат в централен за целия департамент Нова българистика, а Пламен Дойнов играеше ролята едновременно на най-съвестен изследовател и заедно с това на ръководител на общите конференции и съставител на научните сборници от тях. Покрай неговите занимания целият департамент Нова българистика придоби ясно разпознаваемо лице на академична институция с най-голяма тежест в изследванията на българската литература и култура от периода 1945 – 1989 г.

При това трябва да се подчертаят няколко особености на проекта на Пламен Дойнов. Първата е стремежът към историческа достоверност,

преследван с убеденост и строгост. В това отношение не е случайно, че се появи и понятието „революция на архивите“, с което добре може да се опише изключително мащабното преосмисляне на историческия период с помощта на нови документи, издирвани и въвеждани прецизно от него. Втората е ангажиментът към литературната история като неизбежно свързан с живия литературен процес – отстояването съзнание, че литературният историк е и критик, иска или не. Третата е убедеността, че сред най-големите постижения на литературата е изглеждането от нея на автономно поле на свобода. Тази убеденост кара Пламен Дойнов да оценостява високо тъкмо текстове, развиващи това автономно поле. Четвъртата е създаването на апарат от нови понятия, които да опишат по-добре все по-богатата картина на историческата реалност на периода. Петата е работата по т.нар. алтернативен канон, тоест работата по критическото преосмисляне на наследството от близкото минало и пренареждането на литературния канон в средното училище и в дневния ред на медиите. Не на последно място е шестата особеност на този проект, реализираща се с дейността на Пламен Дойнов като редактор в „Литературен вестник“, но и като научен ръководител и консултант на дипломни работи и докторски тези – работата по създаването на други учени, които да се захванат с изучаване на периода.

VI. Мнения, препоръки и бележки по дейността и постиженията на кандидата.

Пламен Дойнов е учен, чиито теми са силно разпознаваеми и който системно развива една трудна научна програма, с преки импликации върху живота в настоящето. Неговите научни трудове създават нови очертания на представата за голям исторически период и дават възможност най-сетне за този период да се спори научно. Като изследовател той въвежда огромни масиви от нови архивни източници, но истинската полза е в това, че те не просто доказват, а често преобръщат установени литературни репутации. В преподавателската си дейност той е верен на подхода си и насочва студентите към теми, които да развият още и още картината на много по-сложен литературен живот от представяния от литературните историци преди него.

Заклучение: Масабната научна дейност на Пламен Дойнов впечатлява дори незаинтересованите от неговите изследвания, тя е образец за научна будност и отдаденост на научен проект с непосредствена свързаност с темите на настоящето. Не бих могъл да се усъмня дори за миг в стойността на това дълготрайно и упорито следвано усилие. Затова предлагам на Научното жури да присъди на доц. Пламен Иванов Дойнов, д. н. академичната длъжност ПРОФЕСОР в професионално направление 2.1. Филология, факултет ФБО, департамент „Нова българистика“ и съответно да бъде избран на тази позиция от Академичния съвет на НБУ.

09.10.2019 г.

доц. д-р Йордан Ефтимов: